

GROUP ACTIVITIES IN FOREIGN LANGUAGE TEACHING

Natalija Milikić

University of Montenegro – Faculty of Philology Nikšić, Montenegro, natalijab@t-com.me

Abstract: Contemporary teaching of foreign languages has been fundamentally and inevitably modified, enriching the structure by introducing and applying modern pedagogical technology, which included several innovative and completely different contents and forms in the teaching process. Group work is a newer form of organization of the teaching process with an extremely important function and many educational values. The goal of this paper is primarily to emphasize the relevance of group work because as such it builds more opportunities for achieving real communicative competence in the class, provides students with a sense of freedom in the process of expressing their opinions in a foreign language. It also contributes to achieving mutual communication, encourages, and develops a collective spirit and directs students toward cooperation. Our intentions are reflected in the effort to draw attention to the special place and importance of this type of work, because as such it prepares and equips the student for later collective and teamwork in performing future professional activities, builds the culture of the student's personality, encourages many qualities that the school should foster in students as future members of society. While developing a number of qualities, such as initiative, independence, a sense of responsibility and sense of social work, respect for the opinions of others, etc. - group work occupies an increasingly important place compared to frontal work. Group work in class makes the process of acquiring knowledge easier and directs students to accuracy, precision, and achieving closer and stronger cooperation with their peers who form an interconnected group formation.

In this form of work, the student ceases to be a passive agent in the implementation of the teaching process, and the teacher organizes, supervises, directs, monitors, and controls the student's work, notices the problems and difficulties that the student is facing with, and tries to correct them properly.

In group work, the most important thing is to motivate the students. They no longer receive ready-made knowledge, but are given the means to create everything themselves and to learn "how to learn". They are initiated into activities, are given the opportunity to study independently in order to build the habit of learning from sources that they can continue after they finish school. The teacher becomes "invisible" and performs the function of advisor and organizer. Students have the freedom to choose activities. They are no longer forced to do everything at the same speed and pace, now they can express their personality, and show their abilities, tendencies, and desire for affirmation.

Keywords: group work, foreign language teaching, student, teacher

ГРУПНЕ АКТИВНОСТИ У НАСТАВИ СТРАНОГ ЈЕЗИКА

Natalija Milikić

Univerzitet Crne Gore – Filološki fakultet Nikšić, Crna Gora, natalijab@t-com.me

Резиме: Савремена настава страних језика се корјенито и неизоставно модификовала, обогаћујући структуру увођењем и примјењивањем савремене педагошке технологије која је укључила у наставне токове низ иновативних и посве другачијих садржаја и облика. Групни рад је новији вид организације наставног процеса који обавља изузетно значајну функцију и посједује низ васпитно-образовних вриједности. Циљ овог рада огледа се превасходно у истицању релевантности овог вида рада јер као такав он изграђује више могућности за остваривање реалне комуникативне компетенције у разреду, пружа осјећај слободе код ученика у поступку изражавања мишљења на страном језику као и остваривања међусобне комуникације, подстиче и развија колективни дух и усмјерава ученика ка узајамној сарадњи. Наше намјере огледају се у настојању да скренемо пажњу на особито мјесто и значај овог вида рада, јер као такав он припрема и оспособљава ученика за каснији колективни и тимски рад у обављању будуће професионалне дјелатности, изграђује културу ученикове личности, подстиче више особина које школа треба да његује код ученика као будућег члана друштва. Развијајући низ особина, као што су: иницијативност, самосталност, осјећање одговорности и смисао за друштвени рад, поштовање мишљења других итд. – показује се да групни рад заузима све значајније мјесто у односу на фронтални рад. Групни рад у настави чини процес усвајања знања лакшим и усмјерава ученике на тачност, прецизност и остваривање тјесније и чвршће сарадње са друговима који образују једну међусобно повезану групну формацију.

Ученик у овом облику рада престаје да буде пасиван чинилац у поступку остваривања наставног процеса, а наставник организује, надгледа, усмјерава, прати и контролише рад ученика, учача ученичке потешкоће и проблеме, уз настојање да их ваљано поправи и отклони. Он сада савјетује своје ученике.

У групном раду најважније је покретање ученика. Они више не добијају готова знања, већ им се дају средства да све креирају сами, да уче „како се учи“, покрећу се на активности, пружа им се могућност да самостално изучавају неко питање како би изградили навику да уче из извора и да то могу да наставе и онда када заврше школу. Учитељ постаје непримијетан, он обавља функцију савјетодавца и организатора. Дјеца имају слободу у избору активности, она нијесу више приморана да све обављају истом брзином и темпом, сада могу да изразе своју личност, да покажу способности, склоности и жељу за афирмацијом.

Кључне ријечи: групни рад, настава страних језика, ученик, наставник,

1. УВОД

Традиционални приступи настави истичу тенденцију централне и доминантне улоге наставника, који пружају енциклопедијска и књишка знања ученицима, залажући се истовремено за њихову пасивну улогу у образовном систему. Фронтални облик наставе, који још увијек доминира у школама има бројне пропусте и недостатке, које наставни процес чини све мање занимљивим за ученике. Стога су примарне тенденције савремених дидактичких истраживања да открију другачије приступе настави који ће промијенити позицију и улогу ученика и наставника у правцу истицања активности самих ученика у настави и оспособљавања за потребе савремених друштвених оквира (Грозданић, 2019).

2. ОБЛИЦИ РАДА У НАСТАВИ

Савремена настава страних језика се корјенито и неизоставно модификовала обогаћујући структуру увођењем и примјењивањем савремене педагошке технологије која је укључила у наставне токове низ иновативних и посве другачијих садржаја и облика. Фронтални облици наставе који су још увијек актуелни у нашим школама, утемељени од стране Јана Амоса Коменског почетком XVII вијека умногоме се разликују од савремених дидактичких токова који истичу да је за наставников рад важан мањи број ученика у разреду. Концепција рада која је постављена од стране Ј. А. Коменског сагледава наставника као централну личност наставног процеса, док ученике поставља у пасивну позицију. Предности фронталног рада огледају се у економичности времена и простора, изграђивању ученичких ставова према животу, породици, друштву и сл., пружању мноштва информација свим ученицима, подстицању процеса мишљења. Међутим, недостаци овог облика рада препознати су у сљедећем:

- наставник није у могућности да ради са оним способнијим као и слабијим ученицима, већ је целокупна настава планирана, организована и подешена *за просјечног ученика*;
- овај рад је спречавао изграђивање, подстицање и развој самосталног рада и креативних ученичких активности;
- не одговара подједнако свим ученицима коришћење исте брзине и ритма у решавању одређених постављених проблема и задатака;
- централно мјесто у настави страног језика припада наставнику који користи скоро 90% времена на сваком часу, па је ученик веома мало у прилици да говори на страном језику. С тим у вези истаћи ћемо да су бројна истраживања потврдила да у поступку савремене организације наставе ученик у просјеку говори свега неколико сати током целокупног процеса обучавања страним језиком (од V до VIII разреда).
- брзина којом се овај вид наставе реализује је доста успорена па не одговара ни бољим ученицима јер ствара осјећај досаде и монотоније, а ни слабијим јер је такав ритам за њих исувише брз (Ostoјић, 1991; Брајковић, 2011).

Напредак у сфери психологије, психоллингвистике, педагогије, примијењене лингвистике узроковао је мноштво промјена у наставном процесу. Осим сазнања да је ученик постао активан чинилац у настави, дошло се до бројних података о његовим способностима, психофизичком и когнитивном развоју личности, па су у вези са тим конципирани и обликовани други облици који су нашли примјену у наставној пракси, а који имају за циљ да допуне и обогате фронтални рад, као и да ублаже све његове пропусте и недостатке (рад у паровима, индивидуални рад, групни и тимски рад и сл.). *Рад у паровима* је рационалан и економичан облик рада који активира ученика, пружа могућност судјеловања у обављању бројних поступака и радњи, покреће да самоиницијативно долази до решења у раду на одређеним проблемима, даје прилику да више говори на страном језику, изграђује и развија заједнички рад у рјешавању и превазилажењу бројних комплексних језичких ситуација. Сада наставник обавља потпуно другачију улогу: он планира, осмишљава и организује рад, савјетује и обилази парове, исправља грешке и усмјерава ученике. Указани облик рада се не може и не треба организовати на сваком часу, њега треба практиковати онда, када се осјети замор

ученика из разлога што он уноси свјежину и живост. Рад у паровима неријетко представља проблем појединим наставницима који нијесу довољно способни да одрже дисциплину на часу и да добро и правилно планирају наставни процес. Саставни, кумулативни елеменат рада у паровима је сами надзор, провјера и контрола ученика. Након 5-10 минута овог рада наставник обавезно треба да провјери да ли су задаци од стране ученика добро урађени. У сваком пару треба да буде један бољи ученик који би могао помоћи оним слабијим (Брајковић, 2011).

Индивидуална настава је „вид дидактичког планирања васпитно-образовног рада у којој се наставни задаци и захтјеви постављају, обликују и конципирају у складу са индивидуалним способностима, особеностима и својствима самих ученика“ (Брајковић, 2011, 211; Миликић, Стевовић, 2019, 254). Овај вид наставне активности узима у обзир индивидуалне особености ученика, његово искуство, знања, потребе, интересовања, темпо и брзину меморисања материје, а најчешће се

темељи на индивидуалним разликама и самосталном раду ученика, иако се може реализовати и у групном раду и раду у паровима. Услед остваривања овог вида наставног процеса појединац (ученик као засебна, независна личност) обезбјеђује себи жељени резултат, подстиче сопствену радну активност, самосталну стваралачку дјелатност (Брајковић, 2011, 221; Миликић, Стевовић, 2019, 254).

М. Ђукић (2003, 68) истиче да *индивидуализација наставе* не представља само дидактички принцип, већ је она најважнија иновативна снага у процесу грађења, развоја и модернизације наставе. Суштина индивидуализоване наставе огледа се у „различитим дидактичко-методичким поступцима усмереним ка задовољењу индивидуалних потреба сваког ученика тако да се до максимума утиче на његово учење и развој“ (Ђукић, 1995, 63; Миликић, Стевовић, 2019, 255).

Групни рад је новији вид организације наставног процеса, који се примјењује у мањем броју наших школа. Овај облик наставе је преживио бројне модификације. Ово кажемо из разлога што поједине елементе који га граде проналазимо још прије увођења разредне наставе, а потом и у самој разредној настави, све до друге половине XIX вијека, када се он почиње обликовати као самосталан рад (САД, Аустралија, Њемачка, Француска и друге земље). Групни рад обавља изузетно значајну функцију и посјеђује низ васпитно-образовних вриједности, изграђује више могућности за остваривање реалне комуникативне компетенције у разреду, пружа осјећај слободе код ученика у поступку изражавања мишљења на страном језику као и остваривања међусобне комуникације, подстиче и развија колективни дух и усмјерава ученика ка узајамној сарадњи.

3. ОСОБЕНОСТИ И ВРСТЕ ГРУПНОГ РАДА

Овај вид рада припрема и оспособљава ученика за каснији колективни и тимски рад у обављању будуће професионалне дјелатности, он изграђује културу ученикове личности (Остојић, 1991; Брајковић, 2011).

Позитивни аспекти групног рада огледају се у томе што он подстиче и изграђује више особина које школа треба да његује код ученика као будућег члана друштва у ком све значајније мјесто проналази узајамна помоћ, кооперација и поштовање заједничких интереса. Подстичући низ особина, као што су: иницијативност, самосталност, осјећање одговорности и смисао за друштвени рад, поштовање мишљења других итд. – показује се да групни рад заузима све значајније мјесто у односу на фронтални рад. Групни рад у настави чини процес усвајања знања лакшим и усмјерава ученике на тачност, прецизност и остваривање тјесније и чвршће сарадње са друговима који образују једну међусобно повезану групну формацију.

Никола Филиповић (1988) истиче сљедеће релевантне карактеристике групног рада:

- 1) ученици се међусобно и са наставником договарају о почетку рада;
- 2) ученици су равноправни чланови узајамне сарадње, међусобно се усмјеравају, као и „мисаоно, емоционално, вољно и радно сједињују своја бића и напоре у коначном заједничком продукту групе“ (Остојић, 1991, 60).
- 3) сви ученици могу добити могућност руковођења одређеном групом, чиме изграђују сопствена организациона искуства.

Међу свим облицима оваквог рада најдужу историју у педагошкој језичкој пракси (изван наше земље) остварују облици рада у *хомогеним групама* у којима се језичка знања предају и интерпретирају ученицима са истим, аналогним или сличним језичким способностима и могућностима. Слабости и недостаци овог облика груписања ученика превасходно се односе на ученичку мотивисаност, интересовање, креативност... У групама чије чланове обједињавају веома развијене језичке способности, рад се остварује веома успјешно и живо, док се у групама ученика чије су језичке способности веома слабе и ограничене рад обавља веома отежано и успорено. Најбоље рјешење у вези са указаним ће се остварити у организовању *хетерогених групација*. Дакле, ученике који посјеђују висок степен језичке информативности и афинитета за рад, треба

организовати у групе које ће своја знања проширивати, задатке и проблеме рјешавати, али у раду ван редовног наставног тока. То су *групе за додатну и изборну наставу*. С друге стране, оне ученике који не владају одређеним нивоом језичких знања треба издвојити у засебне групације (ван редовне наставе) у којима ће проширивати сопствена знања и надокнађивати све оно пропуштено.

Ако одређене групе граде пријатељи, другови и блиски познаници, ученик ће се ослободити треме, страха и стида пред наставником и другим слушаоцима. Он се, дакле, слободније и опуштеније изражава, чита и пише на страном језику. Хетерогене групе образују ученици другачијих језичких и интелектуалних способности. Њих могу градити једнаки број одличних, врло добрих, добрих и слабијих ученика, међу којима се временом изграђује осјећај сигурности, вјере у сопствене могућности и потенцијале, чиме се постиже квалитетнији рад и остварују бољи сопствени резултати. Због већег степена активности бољих ученика постоји оправдан страх да ће, уколико они постигну одређени степен доминације, слабији ученици потпуно да се изгубе.

Осим хомогених и хетерогених група, ученике можемо класификовати и груписати на различите начине узимајући у обзир другачије критеријуме:

- 1) групе ученика које се образују зависно од мјеста у ком се они налазе у учионици (ученици који сједе у најближим клупама интегришу се у групе, без обзира на степен знања и успјех у језику);
- 2) групе ученика се формирају према постојећим психолошким (емотивним) везама које постоје међу њима (узимају се у обзир добровољност и ученичке жеље). Овдје пресудан чинилац може бити остварено пријатељство између појединих ученика;
- 3) групе ученика које укључују оне који посједују иста интересовања за поједина језичка питања и области (спорт, здравље, музика...);
- 4) групе ученика које се граде на основу мјеста њиховог становања (нпр. ученици из сусједних зграда образују групу која ради на рјешавању одређеног језичког проблема из својих кућа и овдје се свакако мисли на ваншколски рад ученика).

Рад у групи не треба стално организовати. Колико пута и када ће се примјењивати у настави одређује сам наставник. Посебно је важно водити рачуна о питању бројности чланова једне групне формације. Бројна истраживања су потврдила да је најадекватније конципирати и организовати групе од 5 до 7 чланова и да треба настојати да број чланова буде непаран. Препоручује се кружна организација и распоред указаних групних формација, чиме ће се постићи већи степен флексибилности и опуштености ученика у процесу обављања међусобне кооперације међу свим члановима датих групација.

Ученик у овом облику рада престаје да буде пасиван чинилац у поступку остваривања наставног процеса, а наставник организује, надгледа, усмјерава, прати и контролише рад ученика, уочава ученичке потешкоће и проблеме, уз настојање да их ваљано поправи и отклони. Он сада савјетује своје ученике.

Оно што је посебно важно нагласити у вези са обављањем и примјењивањем групног рада јесте то да наставник треба да на самом почетку организовања овог облика активности појасни ученицима циљеве и задатке које свака група треба да обави (Остојић, 1991; Брајковић, 2011).

На крају ћемо истаћи за групни рад још није обезбиједио себи право мјесто у савременој наставној пракси у нашем школском образовном систему.

Предности и недостаци групног рада

Дјеца показују висок степен одушевљења овом организацијом рада у разреду. Она уживају у међусобним активностима и у указивању узајамне помоћи, лакше савлађују скупа поједине задатке, него у самосталном раду, цијене слободу коју имају у обављању овог вида активности, допада им се распоред клупа у учионици за вријеме групног рада, на појединим мјестима столови су окренути један према другом, негдје су клупе тако састављене да се међу њима може лако пролазити, а негдје су постављене у облику потковице. Сада ученици више нијесу осуђени на непокретно сједјење и тишину, они могу међусобно да разговарају, дискутују, размјењују мишљења и што је чудно, у оваквом раду они ријетко „брбљају“ јер им проблем којим се баве исувише заокупља мисли, они могу сада да устану и да оду до учитеља да му поставе питање или да потраже неопходна документа. Умјесто механичког рада дјеца се сада организују, размишљају, траже обавјештење, потребне информације, нужна сазнања, читају дјела, пишу саставе...

Лоши моменти у групном раду манифестују се онда када нпр. вођа групе исувише тиранише чланове, када појединци не изврше свој задатак, када група није добила задатак који је жељела. Међу дјецом има и оних који једноставно не воле групни рад, мада су овакви бунтовници ријетки. Они се, када се формира група неријетко изолују. Тада их треба оставити по страни док их прође нерасположење, и када затраже, поново их вратити у групу (Мори, 1959, 90-91).

Проблеми учитеља у групном раду

Услед осмишљавања, планирања и реализовања групног рада, учитеље најчешће мучи питање дисциплине, да ли ће дјеца сувише гласно разговарати, да ли ће устајати и како ће од тог момента успоставити традиционални ауторитет? Али у овом раду ученици заиста мало жагоре, заинтересовани за задатак, забављени њиме и сами су умногоме подстакнути остваривањем што бољих резултата. У питању је *разред-радионица* која је умногоме активна и која испољава висок ниво креативности.

Поједини учитељи као проблем за реализовање овог рада наводе велики број ученика у разреду.

Даље, сви ученици колективно раде и користе потребну литературу. Али, ако је један ученик имао за задатак да истражи одређену тему, можемо се питати, да ли ће бити довољно да сви ученици о том проблему чују само кроз мање или више успио извјештај једног од својих другова? То би значило замијенити учитељево предавање учениковим. Стога треба водити рачуна о указаним замјеркама и ограничити улогу групног рада (Мори, 1959; Брајковић, 2011).

4. ЗАКЉУЧАК

У традиционалној настави наставник и уџбеник били су једини извор знања ученицима. Пред ученицима је био наставник који је преносио информације, пружао готова знања, постављао задатке и питања, а доминирало је репродуктивно учење, памћење великог броја чињеница, података, догађаја, чиме су се развој и грађење ученичке креативности потискивали. Међутим, у савременим временским оквирима, примјеном савремене образовне технологије долази до „осавремењавања“ наставног процеса (Milikić, 2021). Данас се мијења позиција наставника и ученика. „Наставник, иако је сада 'све мање предавач', све више је у позицији медијатора у процесу преношења знања ученицима, он је организатор, консултант“ (Миликић, 2021А, 347). Он, дакле подстиче ученике на успјех и напредак у процесу усвајања и проширивања знања, гради ученичку креативност, рационализацију, конструисање знања, уопштавање, истраживање. Али потребе и могућности ученика се диференцирају, па стога „наставник перманентно треба да уважава и сагледава постојеће разлике, те да ученике покреће, мотивише и води напријед“ (Миликић, Стевовић, 2020, 404).

И у индивидуализованој настави и групном раду најважније је покретање ученика. Они више не добијају готова знања, већ им се дају средства да све креирају сами, да уче „како се учи“, покрећу се на активности, пружа им се могућност да самостално изучавају неко питање како би изградили навику да уче. За разлику од фронталног рада који сагледава наставника као централну личност наставног процеса, док ученике поставља у пасивну позицију, групни рад гради колективни дух, подстиче тимски рад, усмјерава ученика ка узајамној сарадњи, гради културу ученикове личности и поштовање заједничких циљева и интереса.

Дјеца имају слободу у избору активности, она нијесу више приморана да све обављају истом брзином и темпом, сада могу да изразе своју личност, да покажу способности, склоности и жељу за афирмацијом. Ученици показују интересовања, бирају занимања, они су предани својим активностима и спремно извршавају сопствене обавезе. Добре навике и вјештине стечене и изграђене при индивидуализованом раду користе се и у групним активностима, јер ова два начина рада, не само да се не супротстављају један другом, већ се међусобно допуњавају и граде хармоничну цјелину, изграђујући код дјецe индивидуалне квалитете које употребљавају за заједничко добро групације чији су чланови. У настави се ова два начина рада савршено употпуњују, а неријетко један другог замјењују (Мори, 1959; Брајковић, 2011).

ЛИТЕРАТУРА

- Брајковић, Н. (2011). Индивидуализација и диференцијација у уџбеницима руског језика за основну школу (теоријски принципи и конструкцијска решења) (докторска дисертација). Филолошки факултет.
- Грозданић, Н. (2019). Групни облик рада и примена пројектног модела наставе у настави физике у основној школи (Мастер рад). Природно-математички факултет.
- Ђukić, М. (1995). Didaktički činioci individualizovane nastave. Filološki fakultet.
- Ђукић, М. (2003). Дидактичке иновације као изазов и избор. Савез педагошких друштава Војводине.
- Миликић, Н., & Стевовић И. (2019). Имплементација индивидуализације у вјежбањима и задацима корпуса уџбеника руског језика за основну школу „Орбита“ (теоријски принципи и конструкцијска рјешења). *Folia linguistica et litteraria*, 28, 253-274.
- Миликић, Н., & Стевовић, И. (2020). Компјутерска технологија у настави страног језика. *Knowledge*, 42.2, 403-407.
- Milikić, N. (2021). Razvoj digitalne kompetencije nastavnika kroz primjenu savremenih tehnologija. *Knowledge*, 47.2, 313-316.
- Milikić, N. (2021A). Mjesto i uloga multimedija u obrazovnom procesu. *Knowledge*, 49.2, 345-348.
- Мори, Ф. (1959). Индивидуализована настава и групни рад. Издање Педагошког друштва НРС.

Ostojić, B. (1991). Komunikacija u nastavi stranih jezika. Svjetlost.
Filipović, N. (1988). Mogućnosti i dometi stvaralaštva učenika i nastavnika. Zavod za udžbenike.
<https://denwasensei.com/fun-and-effective-foreign-language-activities/>, 2023